

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Helminen, J., Markkanen, U. & Säilä, T. (2021) Perhetyön ja perhehoitotyön osaamisen kehittäminen kouluttautumalla – SOTETIE-hanke ja osaamisen kehittämistarpeiden kartoittaminen. SOTETIE-blogi, 23.4.2021.

URL: <https://blogi.savonia.fi/sotetie/2021/04/23/perhetyon-ja-perhehoitotyon-osaamisen-kehittaminen-kouluttautumalla-sotetie-hanke-ja-osaamisen-kehittamistarpeiden-kartoittaminen/>

Perhetyön ja perhehoitotyön osaamisen kehittämisen kouluttautumalla – SOTETIE-hanke ja osaamisen kehittämistarpeiden kartoittaminen

Sote-alan ammattilaisen jatkuvan oppimisen tiekartta (SOTETIE) -hankkeessa kartoitettiin vuoden 2020 alkupuolella SOTE-ammattilaisilta näkemyksiä osaamisen kehittämistarpeista, joihin voidaan vasta jatkuvan oppimisen koulutuksilla. Kartoittamisprosessissa ilmeni kehittämistarpeita perhetyön ja perhehoitotyön osaamisessa.

SOTE-ammattilaiset viittasivat vastauksissaan muun muassa perhemuotojen ja perheiden elämäntilanteiden moninaisuuteen. He olivat havainneet tarpeen kehittää muun muassa parisuhdetyössä, vanhemmuuden tukemisessa ja ennakoivassa perhetyössä tarvittavaa osaamista. (Helminen, Markkanen & Säilä 2020a-b, d.). SOTE-ammattilaisista perhetyön ja perhehoitotyön osaamisen kehittämistä palveli erikoistumiskoulutus (Helminen, Markkanen & Säilä 2020c).

Vuonna 2020 muodostunutta kuvaa perhetyön ja perhehoitotyön osaamisen kehittämistarpeista jatkuvan oppimisen koulutuksilla täydennettiin helmi- ja maaliskuussa 2021 tehdyssä Webropol-kyselyssä. Kyselyn toteuttamisesta kerrotaan artikkelissa Osaamisen kehittäminen kouluttautumalla (Säilä, Markkanen & Helminen 2021).

Perhetyön osaamisella kyselyssä viitattiin sosiaalihuollon eri toimintaympäristöissä tarvittavaan ammatilliseen osaamiseen ja perhehoitotyön osaamisella terveydenhuollon eri toimintaympäristöissä tarvittavaan ammatilliseen osaamiseen. Vuoden 2021 kyselyyn vastasi 115 SOTE-ammattilaista, joista 61 esitti perhetyön ja perhehoitotyön sisältöjä jatkuvan oppimisen eri koulutusmuotoihin.

Perhetyön ja perhehoitotyön lisäkoulutuksen sisällöt

SOTE-ammattilaista 61 (61/115) esitti sisältöjä perhetyön ja perhehoitotyön lisäkoulutukseen (kesto ½–2 päivää). Sen sisältöä he kuvasivat ilmaisuilla perhetyön ja perhehoitotyön perusteet.

SOTE-ammattilaisten käsityksen mukaan lisäkoulutuksessa voidaan käsitellä lapsen ja nuoren kehitysvaiheita, stressikokemuksia sekä heidän stressioireidensa tunnistamista ja niiden työstämisen käytäntöjä. Lisäksi lisäkoulutuksessa voidaan käsitellä lasten ja nuorten neuropsykiatrisia oireita.

Lisäkoulutuksessa voidaan perehtyä lainsäädäntöön, joka ohjaa perheiden parissa tehtävää työtä. Perehtymisen kohteena voivat olla myös lasten, nuorten ja perheiden palvelut sekä perheiden moninaisiin elämäntilanteisiin soveltuvat palveluketjut ja -kokonaisuudet. Lisäksi voidaan käsitellä erilaisia työmuotoja kuten ennakoiva perhetyö, perhetyö ja tehostettu perhetyö. Merkityksellistä on perhetyön ja perhehoitotyön toteutuksen käsittely monialaisena ja -amatillisenä yhteistyönä.

Perhetyötä ja perhehoitotyötä käsittelevässä lisäkoulutuksessa painotuksen tulee olla työkäytännöissä ja -menetelmissä. SOTE-ammattilaiset ehdottivat lisäkoulutukseen muun muassa kuvion 1 mukaisia työkäytäntöihin ja -menetelmiin linkittyviä näkökulmia.

Kuvio 1. Ehdotuksia perhetyön ja perhehoitotyön lisäkoulutuksen sisällöiksi

Lisäkoulutuksen voi suunnitella myös perhetyön ja perhehoitotyön rajatulle osaamisalueella. SOTE-alan ammattilaiset viittasivat muun muassa perhetyön ja perhehoitotyön osana tehtävään päihdetyöhön sekä mielenterveyden edistämiseen. Lisäksi he viittasivat perheen kohtaamiin ennakoimattomiin ja äkillisiin kriiseihin, kuten perheenjäsenen vakavaan sairastumiseen tai kuolemaan.

Perhetyön ja perhehoitotyön lyhytkestoisen täydennyskoulutuksen sisällöt

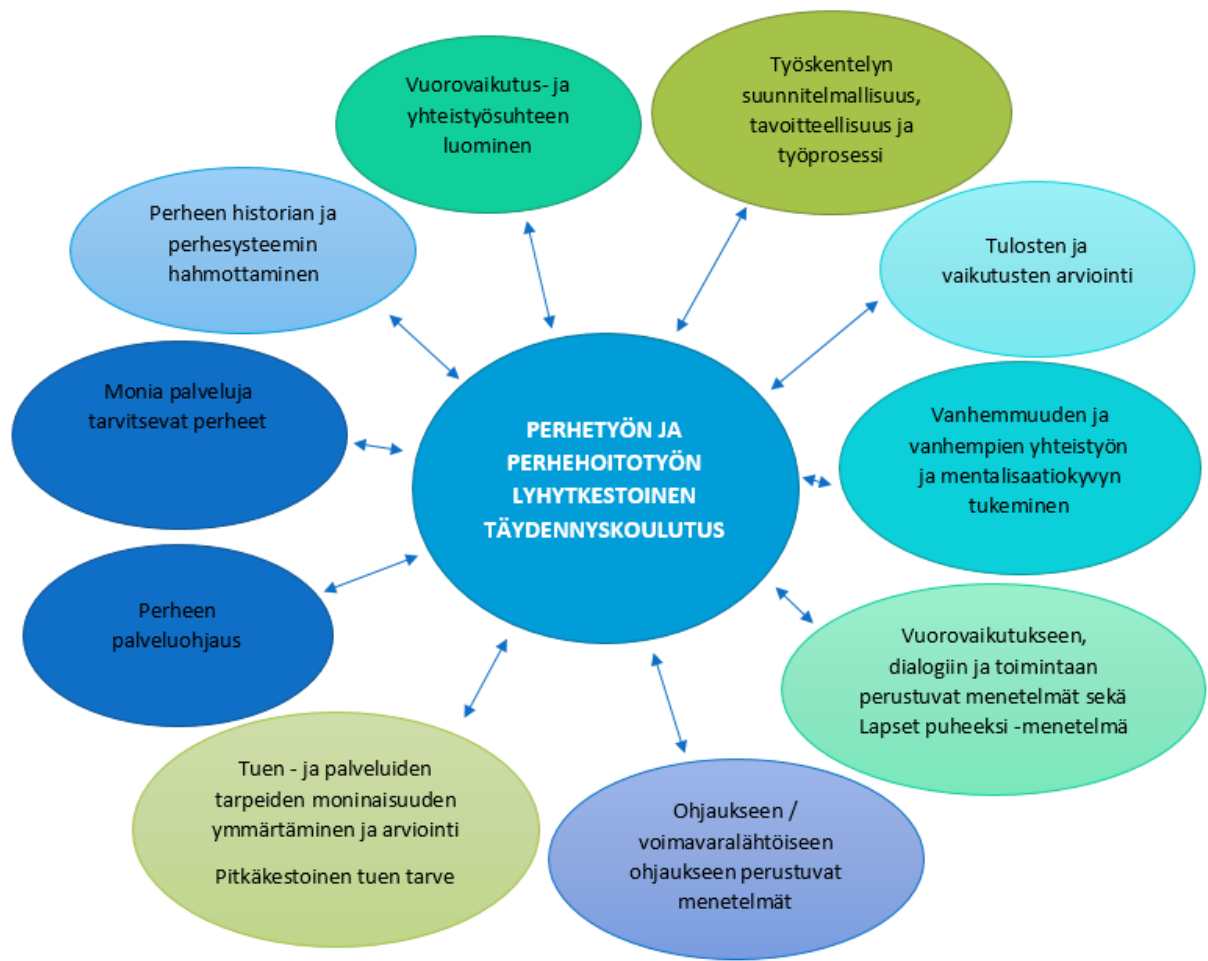
Vähän alle puolet kyselyyn osallistuneista SOTE-ammattilaisista (52 / 115) esitti sisältöjä perhetyön ja perhehoitotyön lyhytkestoiseen täydennyskoulutukseen (1–5 opintopistettä). Sen sisältöä he kuvasivat ilmaisuilla perhetyöhön perehtyminen ja perhetyön perustaidot.

Lyhytkestoisen täydennyskoulutuksen sisällöksi SOTE-ammattilaiset ehdottivat lapsen ja nuoren ikävaiheen mukaiseen käyttäytymiseen perehtymistä. He ehdottivat myös lasten ja nuorten neuropsykiatriseen oireiluun liittyvän tietoisuuden ja osaamisen vahvistamista täydennyskoulutuksessa.

Lyhytkestoisessa täydennyskoulutuksessa voidaan tutustua perheettä koskettaviin kriiseihin, kuten vanhempien erotilanteisiin ja huoltajuuden rakentumiseen eron jälkeen. Koulutuksen

sisältöinä voivat olla myös lainsäädäntö ja perheille tarkoitettut palvelut. Lisäksi tarkastelukulmana voi olla monialaisen ja -ammattillisen työskentelyn vastuunjako.

Vastaavasti kuin lisäkoulukoulutuksessa myös lyhytkestoisessa täydennyskoulutuksessa painopisteen tulee olla perhetyön ja perhehoitotyön työkäytäntöihin ja -menetelmiin liittyvissä osaamisalueissa. Lyhytkestoisessa täydennyskoulutuksessa voidaan ottaa haltuun perhetyön ja perhehoitotyön käytäntöjä ja menetelmiä, mitkä edistävät ja tukevat perheen selviytymistä (kuvio 2).

Kuvio 2. Ehdotuksia perhetyön ja perhehoitotyön lyhytkestoisen täydennyskoulutuksen sisällöksi

Edellä kuvatun lisäkoulutuksen tavoin lyhytkestoisen täydennyskoulutuksen sisällöt voidaan kohdentaa rajatulle perhetyön ja perhehoitotyön osaamisalueelle. Lyhytkestoisen täydennyskoulutuksen sisältönä voi olla esimerkiksi maahanmuuttajaperheissä tehtävä työ. Koulutuksessa voidaan tarkastella perheiden parissa tehtävää työtä lastensuojelun näkökulmasta ja esimerkiksi lastensuojelun systemiseen toimintamalliin perehtyen. Myös väkivallan ehkäisemiseen ja torjumiseen liittyvät kysymykset soveltuvat lyhytkestoiseen täydennyskoulutuksen sisällöiksi.

Perhetyön ja perhehoitotyön pitkäkestoisen täydennyskoulutuksen sisällöt

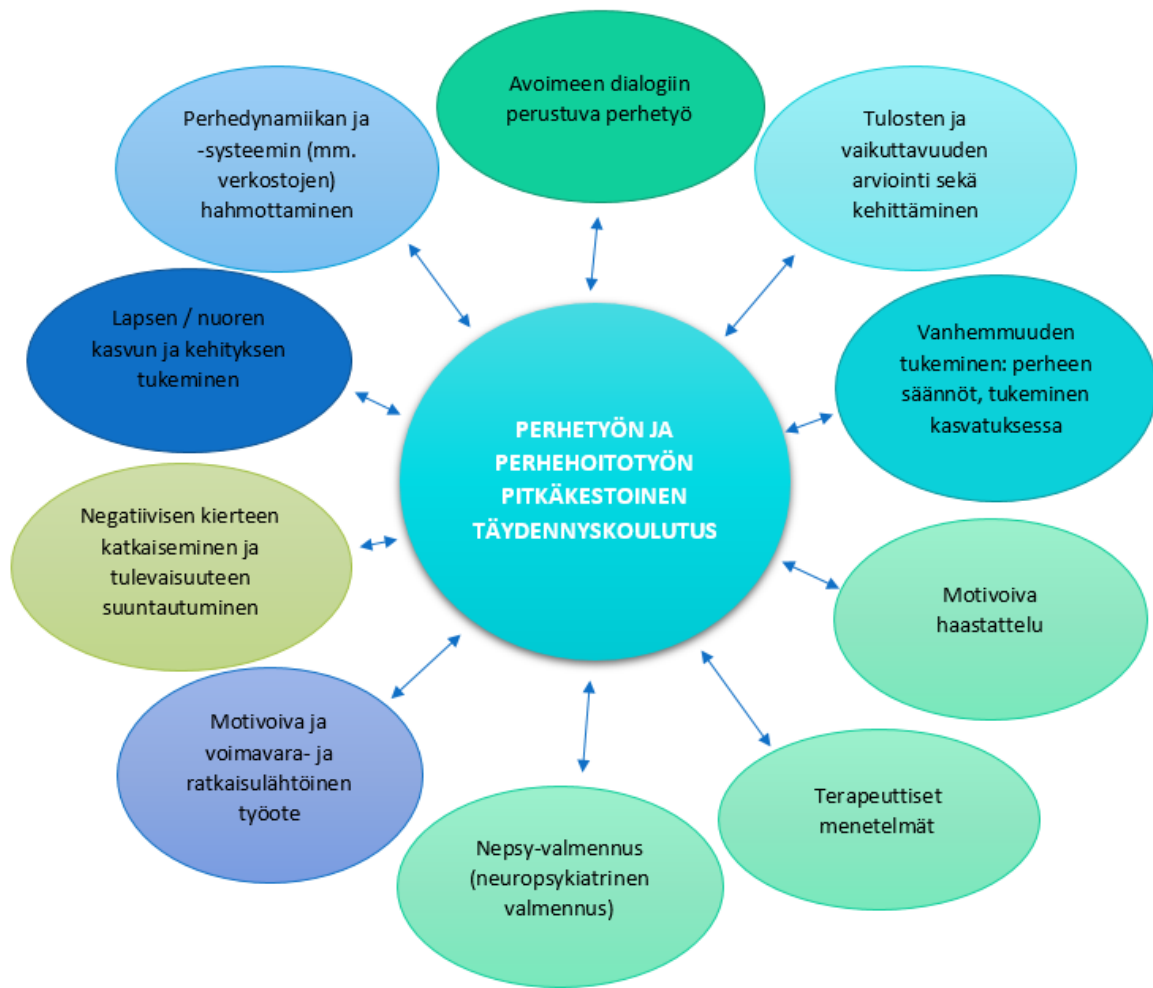
Vähän alle puolet kyselyyn osallistuneista SOTE-ammattilaisista (52/115) esitti sisältöjä perhetyön ja perhehoitotyön pitkäkestoiseen täydennyskoulutukseen (15–30 opintopistettä). Sen tavoitetta he kuvasivat ilmaisuilla osaamisen syventäminen ja työvalmiuksien hankkiminen.

SOTE-ammattilaisten näkemysten mukaan pitkäkestoisessa täydennyskoulutuksessa voidaan tarkastella taloudellisen huono-osaisuuden vaikutuksia perheen elämään sekä lapsen ja nuoren kasvuun ja kehitykseen. Lisäksi voidaan tarkastella nuoren tai vanhemman päihteiden käytön ja mielenterveyden ongelmien heijastumista perheeseen ja sen toimintaan.

Pitkäkestoisen täydennyskoulutuksen sisällöksi soveltuu perhetyön osana tehtävä kriisi- ja traumatyö. Koulutuksen sisällöissä tulee olla kriisiin, traumatisoivaan kriisiin sekä toistuviin ja vakaviin traumatilanteisiin mutta myös stressireaktioihin perehtyminen. Näkökulmana tulee olla kriisin ja traumatisoivan kokemuksen vaikutukset perheen mutta erityisesti lapseen ja nuoreen.

Pitkäkestoisen täydennyskoulutuksen sisältöihin SOTE-ammattilaiset sijoittivat perehtymisen lastensuojelulakiin, lasten suojeluun ja lastensuojelun perhetyöhön. Pitkäkestoisen täydennyskoulutuksen sisältönä voi olla myös esimerkiksi perheasioiden sovittelu ja sijaisperhetoiminta.

Kuten perhetyön ja perhehoitotyön lisäkoulutuksen ja lyhytkestoisen täydennyskoulutuksen myös pitkäkestoisen täydennyskoulutuksen sisällöissä tulee painotuksen olla työkäytäntöihin ja -menetelmiin perehtymisessä. Pitkäkestoiseen täydennyskoulutukseen soveltuu laajoihin mutta myös vaativiin, esimerkiksi terapeutteihin, työmenetelmiin perehtyminen. Pitkäkestoisen täydennyskoulutuksen sisältöjä on kuvattu kuviossa 3.

Kuvio 3. Ehdotuksia perhetyön ja perhehoitotyön pitkäkestoisen täydennyskoulutuksen sisällöksi

Perhetyön ja perhehoitotyön erikoistumiskoulutuksen sisällöt

Perhetyön ja perhehoitotyön erikoistumiskoulutukseen (laajuus vähintään 30 opintopistettä) sisältöjä ehdotti 46 SOTE-ammattilaista (46 / 115). Heidän mukaansa erikoistumiskoulutuksen suorittaneella tulee olla valmiudet osaamisen jakamiseen kollegoille ja kollegoiden perehdyttämiseen perhetyöhön ja perhehoitotyöhön. Lisäksi erikoiskoulutus antaa valmiuksia perhetyön ja perhehoitotyön johtamiseen ja kehittämiseen työyhteisössä.

Perhetyön ja perhehoitotyön alueelle sijoittuvan erikoistumiskoulutuksen sisällöissä painotus voi olla erityistä tukea kasvussa ja kehityksessä tarvitsevien lasten ja nuorten sekä heidän perheiden parissa tehtävässä työssä. Sisällöksi soveltuvat lasten ja nuorten neuropsykiatrisiin häiriöihin ja niihin vastaamiseen perehtyminen.

Erikoistumiskoulutuksen sisällöiksi soveltuu myös päihteiden ongelmakäytön vähentäminen, mielenterveyden hallinnan vahvistaminen ja väkivaltaisen käyttäytymisen estäminen ja torjuminen osana perheiden parissa tehtävää työtä. Lastensuojelun avoimuuden perhetyön työkäytännöt ja menetelmät voivat olla erikoistumiskoulutuksen sisältöjä.

Perhetyön ja perhehoitotyön erikoistumiskoulutuksessa tulee perehtyä myös terapeuttiin työmenetelmiin. SOTE-ammattilaiset mainitsevat terapeuttisia työmenetelmiä olivat muun muassa Theraplay ja VIG-ohjaus (video interaction guidance) mutta myös lyhytterapian eri suuntauksia sekä perheterapiaa.

Perhetyön ja perhehoitotyön osaamisen kehittäminen kouluttautumalla

Perhetyön ja perhehoitotyön jatkuvan oppimisen koulutuksiin liittyvissä ehdotuksissa painottuivat muutamia sisällöt. Koulutuksissa tulee vahvistaa osaamista lapsen ja nuoren kasvusta ja kehityksestä sekä lasten ja nuorten neuropsykiatrisista oireista ja vaikeuksista sekä niihin vastaamisesta. Koulutuksissa tulee tutustua kriisi- ja traumatyöhön perhetyön ja perhehoitotyön näkökulmista ja erityisesti kriisien ja traumatisoivien kokemusten työstämiseen lasten ja nuorten kanssa.

Koulutusten sisällöissä painotuksen tulee olla kuitenkin työkäytännöissä ja -menetelmissä. Lisäkoulutuksiin ja lyhytkestoisiin täydennyskoulutuksiin soveltuvat esimerkiksi perheen kohtaamiseen sekä vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen rakentamiseen perustuvien työkäytäntöjen ja -menetelmien tarkastelu. Koulutuksen laajuuden ja vaativuuden kasvaessa voidaan ottaa haltuun laajoja ja vaativia työkäytäntöjä ja -menetelmiä. Pitkäkestoisiin täydennyskoulutuksiin ja erikoistumiskoulutuksiin soveltuu esimerkiksi terapeuttisten työmenetelmien haltuunotto. Erikoistumiskoulutuksen jälkeen SOTE-ammattilaisella on valmiuksia kollegojen perehdyttämiseen sekä perhetyön ja perhehoitotyön kehittämiseen. Erikoistuminen tuo työyhteisöön asiantuntijuutta.

Kirjoittajat

Jari Helminen, yliopettaja (sosiaaliala), SOTETIE-hankkeen koordinaattori Diakonia-ammattikorkeakoulussa

Ulla Markkanen, lehtori, SOTETIE-hankkeen asiantuntija Tampereen ammattikorkeakoulussa

Tiina Säilä, lehtori, SOTETIE-hankkeen projektipäällikkö Tampereen ammattikorkeakoulussa

Lähteet

Helminen, J., Markkanen, U. & Säilä, T. (26.5.2020a). Sosiaalialan osaamisen kehittäminen lisä-, täydennys- ja erikoistumiskoulutuksilla. Saatavilla 12.4.2021
<https://blogi.savonia.fi/sotetie/2020/05/26/sosiaalialan-osaamisen-kehittaminen-lisa-taydennys-ja-erikoistumiskoulutuksilla/>

Helminen, J., Markkanen, U. & Säilä, T. (27.3.2020b). Sosiaali- ja terveysalalla havaittuja osaamisen ja erikoistumisen kehittämistarpeita. Saatavilla 12.4.2021
<https://blogi.savonia.fi/sotetie/2020/03/27/sosiaali-ja-terveysalalla-havaittuja-osaamisen-ja-erikoistumisen-kehittamistarpeita/>

Helminen, J., Markkanen, U. & Säilä, T. (26.5.2020c). Sosiaali- ja terveysalan ehdotuksia erikoistumiskoulutuksiksi. Saatavilla 12.4.2021
<https://blogi.savonia.fi/sotetie/2020/05/26/sosiaali-ja-terveysalan-ehdotuksia-erikoistumiskoulutuksiksi/>

Helminen, J., Markkanen, U. & Säilä, T. (16.6.2020d). Terveysalan osaamisen kehittäminen
lisä-, täydennys- ja erikoistumiskoulutuksilla. Saatavilla 12.4.2021
<https://blogi.savonia.fi/sotetie/2020/06/16/terveysalan-osaamisen-kehittaminen-lisa-taydennys-ja-erikoistumiskoulutusten-keinoin/>

Säilä, T., Markkanen, U. & Helminen, J. (22.4.2021). Osaamisen kehittäminen
kouluttautumalla. Saatavilla 22.4.2021 <https://blogi.savonia.fi/sotetie/2021/04/22/osaamisen-kehittaminen-kouluttautumalla/>